

ความเป็นเลิศทางการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

Educational Excellence of Administrators of Basic Educational Institutions

ภาณุณี ตีมังกร

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Panunee Deemangkorn
Thammasat University, Thailand
E-mail1 : phanuni27@gmail.com

Received: September 16, 2023; Revised: October 22, 2023; Accepted: October 25, 2023

บทคัดย่อ

การดำเนินงานของการบริหารสู่ความเป็นเลิศจะประสบความสำเร็จได้ต้องมีการพัฒนาหลายมิติไปพร้อมกัน โดยจะต้องดำเนินการทั้งระบบ มิใช่เป็นการการบริหารเพียงบางส่วนของโรงเรียน หรือจัดเป็นแผนการการบริหารสู่ความเป็นเลิศ ซึ่งในสภาพความเป็นจริงพบว่าแต่ละโรงเรียน มีความแตกต่างกันทั้งบริบท ศักยภาพ ขนาดโรงเรียน ความเป็นเลิศมีความเกี่ยวข้องกับคำว่าคุณภาพ เป็นสภาพที่ยอดเยี่ยม มีความโดดเด่น คุ้มค่าแก่การยกย่อง เป็นที่พึงพอใจสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้อื่นได้ ความเป็นเลิศในการบริหารงานการศึกษาถือว่าเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จหรือความเป็นเลิศของสถานการศึกษา ซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิดทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ความเป็นเลิศในองค์กรทางการศึกษาจะเกี่ยวข้องกับความ เป็นเลิศทางวิชาการ โดยทางวิชาการจะหมายถึงการจัดการเรียนการสอนที่ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา มีความเป็นเลิศ ได้แก่ ความเป็นเลิศในด้านการเรียนรู้ (Excellence in learning) ความเป็นเลิศในการเรียน การสอน (Excellence in teaching) และความเป็นเลิศในการนำ (Excellence in Leader) ส่วนการปฏิบัติ ที่ดีเลิศทางการบริหารการศึกษา ประกอบด้วย มาตรฐานด้านวิชาการของโรงเรียน การมีส่วนร่วมของ คณะกรรมการสถานศึกษา มีคนรับผิดชอบในการเรียน การสอน รัฐมีนโยบายทางการศึกษาอย่างชัดเจน ผู้บริหารมีแนวคิดอย่างสร้างสรรค์ และสังคมให้การยอมรับการศึกษาของโรงเรียน

องค์ความรู้ ความเป็นเลิศของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย ด้านการนำสถานศึกษา ความสามารถในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ให้มีความสำคัญกับบุคลากรทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม ปฏิบัติงาน อย่างเต็มความสามารถ มุ่งเน้นไปที่ผู้เรียน ทำการวัดและประเมินผลงาน เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย มาตรฐานการศึกษา ซึ่งจะส่งผลต่อการเป็นเลิศของสถานศึกษาทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเรียนรู้ ด้านการเรียน การสอน และด้านการนำในด้านวิชาการ

สรุปโดยย่อ ความเป็นเลิศมีความเกี่ยวข้องกับคำว่าคุณภาพ ความเป็นเลิศในการบริหารงานการศึกษา ถือว่าเป็นสิ่งบ่งชี้ความสำเร็จสำหรับความเป็นเลิศของสถานการศึกษา ซึ่งอธิบายได้ด้วยแนวคิดทฤษฎี ความเป็นเลิศในองค์กรทางการศึกษาจะเกี่ยวข้องกับความเป็นเลิศทางวิชาการ การจัดการเรียนการสอนเป็นหัวใจ สำคัญของการศึกษา มีความเป็นเลิศ ได้แก่ ความเป็นเลิศในด้านการเรียนรู้ (Excellence in learning) ความเป็นเลิศในการเรียนการสอน (Excellence in teaching) และความเป็นเลิศในการนำ (Excellence in Leader) ส่วนการเป็นเลิศทางการบริหารการศึกษา ประกอบด้วย มาตรฐานด้านวิชาการของโรงเรียน การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา มีคนรับผิดชอบในการเรียนการสอน

คำสำคัญ: ความเป็นเลิศ; การบริหารสถานศึกษา; สถานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

The successful implementation of management towards excellence requires the development of many dimensions simultaneously. this must be done throughout the system. it is not just the management of some parts of the school. or arranged as a management plan for excellence in reality, it was found that each school there are differences in context, potential, school size, and excellence is related to the word quality. it's an excellent condition. it is outstanding. worthy of praise satisfied and able to be a good role model for others. excellence in educational administration is considered an indicator of the success or excellence of an educational institution. this can be explained with theoretical concepts and related research documents. excellence in educational organizations involves academic excellence. by academics, it means teaching and learning that is considered the heart of education. excellence includes excellence in learning (excellence in learning), excellence in teaching (excellence in teaching) and excellence in leadership (excellence in leader). as for excellent management practices education consists of the academic standards of the school. participation of the school board there are people responsible for learning and teaching. the state has a clear educational policy. executives have creative ideas. and society accepts school education

The knowledge and excellence of educational institution administrators includes educational institution leadership. strategic planning ability give equal importance to educational personnel. work to the best of your ability focus on the learner measure and evaluate work to achieve results according to educational standards goals this will affect the excellence of the educational institution in all 3 areas: learning, teaching and learning. and leadership in academics

In short, excellence is related to the word quality. excellence in educational administration is considered an indicator of success for the excellence of an educational institution. which can be explained by theoretical concepts. excellence in educational organizations involves academic excellence. teaching and learning is the heart of education. excellence includes excellence in learning (excellence in learning), excellence in teaching (excellence in teaching) and excellence in leadership (excellence in leader). as for excellence in educational administration consisting of the school's academic standards participation of the school board someone is responsible for teaching and learning.

Keywords: Excellence; Educational Institution Administration; Basic Education Institutions

บทนำ

ความเป็นเลิศเป็นระดับคุณภาพสูงสุดของการดำเนินงานที่ทำให้องค์กรหน่วยงานประสบผลสำเร็จบรรลุตามจุดมุ่งหมาย (จิระ พระสุพรรณ, 2555) ความเป็นเลิศทางการบริหาร ทางการวิชาการจึงเป็นผลสำเร็จของการดำเนินงานบริหารการศึกษาที่แสดงให้เห็นการดำเนินงานนั้น ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้แล้วอย่างมีคุณภาพ โดยมีสิ่งสำคัญที่บ่งบอกได้อย่างชัดเจนได้หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นคุณภาพของผู้เรียน การบริหารและการจัดการครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา ชุมชน หรือสถานศึกษาเอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554) ซึ่งเงื่อนไขต่อความเป็นเลิศในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาที่เงื่อนไขสำคัญที่จะขับเคลื่อนการบริหารและการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ผู้บริหารจึงต้องเป็นผู้นำ เป็นนักคิดรอบรู้ เป็นนักสร้างวิสัยทัศน์ ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือ มีการสร้างเครือข่ายร่วมกับภาครัฐและภาคเอกชนและมีภาวะทางจริยธรรมที่ดี 2) เงื่อนไขด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นความสามารถของครูในการจัดการเรียนการสอน การออกแบบการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียน การบริหารจัดการชั้นเรียน และการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ (สำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) 3) เงื่อนไขด้านผู้ปกครองและชุมชนเป็นกำลังสำคัญในการมีส่วนร่วมขับเคลื่อนการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ โดยมีบทบาทเป็นผู้ส่งเสริม สนับสนุน รวมถึงข้อเสนอแนะ และร่วมดำเนินการ 4) เงื่อนไขด้านงบประมาณ เป็นอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญต่อความเป็นเลิศทางการบริหารงานการศึกษา เป็นการบริหารจัดการเกี่ยวกับงบประมาณและทรัพย์สิน รวมถึงรายได้จากการบริการเพื่อสนับสนุนให้การบริหารจัดการศึกษาและดำเนินการต่างๆ ของโรงเรียนให้เป็นไปตามแผนงานและแผนปฏิบัติการ 5) เงื่อนไขด้านสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา เป็นสิ่งที่ใช้ในการสำหรับใช้ในการบริหารและพัฒนาการศึกษา ซึ่งสถานศึกษาจะต้องจัดให้เพียงพอและพัฒนาให้บุคลากรสามารถพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการศึกษา จะเห็นได้ว่า ปัจจัยดังกล่าวส่งผลต่อความเป็นเลิศในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา จึงควรปรับปรุงและหาแนวทางเพื่อพัฒนาคุณภาพการดำเนินการให้มีความเป็นเลิศหรือประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายหลักของการจัดการศึกษาในสถานศึกษา ต่อไป

ความหมายความเป็นเลิศ

ความหมายของความเป็นเลิศ มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของความเป็นเลิศไว้แตกต่างกัน ซึ่งส่วนใหญ่แล้ว จะพิจารณาไปในทางที่ก่อให้เกิดความสำเร็จหรือคุณภาพของงาน ดังเช่น ศุภลักษณ์ เศรษฐพานิช (2550) ได้กล่าวว่า ความเป็นเลิศ หมายถึง สถานะ สภาพที่ยอดเยี่ยม มีคุณภาพสูง คุ้มค่าแก่การยกย่อง และสามารถเป็นแบบอย่างให้แก่ผู้อื่นได้ ส่วน สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2551) กล่าวว่า ความเป็นเลิศเป็นระดับคุณภาพสูงสุด มีผลงานที่ยอดเยี่ยมเหนือกว่าธรรมดา ซึ่งสามารถเป็นแบบอย่างต่อผู้อื่นได้ สุนิสา วิทยานุสรณ์ (2552 : 48) กล่าวว่า คุณภาพ หมายถึง ความเป็นเลิศ มีคุณลักษณะพิเศษ มีผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นเป็นที่ยอมรับ มีความสอดคล้องในทางปฏิบัติจะทำให้เกิดความสมบูรณ์ เหมาะสมตรงกับความมุ่งหมาย มีความพึงพอใจ ส่วน จีระ พระสุพรรณ (2555) กล่าวไว้ว่า ความเป็นเลิศ หมายถึง วิธีการหรือแนวทางทางปฏิบัติที่ทำให้องค์กรหรือหน่วยงานประสบผลสำเร็จบรรลุตามจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สอดคล้องกับ พริ้มเพรา วราพันธุ์พิพิธ (2556) กล่าวว่า ความเป็นเลิศ หมายถึง ระดับความสำเร็จหรือประสิทธิผลของการดำเนินงานที่มีคุณภาพ มีความโดดเด่นเป็นที่พึงพอใจและยอมรับของผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถเป็นแบบอย่างของงานชนิดเดียวกันได้ รวมทั้งสามารถดำรงคุณภาพไว้ได้อย่างยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป ความเป็นเลิศมีความเกี่ยวข้องกับคำว่าคุณภาพ มีสภาพที่ยอดเยี่ยม มีความโดดเด่น คุ้มค่าแก่การยกย่อง เป็นที่พึงพอใจสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้อื่นได้ ความเป็นเลิศในการบริหารงาน การศึกษาถือว่าเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จหรือความเป็นเลิศของสถานการศึกษา ซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความเป็นเลิศทางการศึกษา

ความเลิศในการบริหารการศึกษา ถือเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จหรือความเป็นเลิศของสถานศึกษา ความเป็นเลิศ ซึ่งสามารถได้ด้วยแนวคิดทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นเลิศหรือความสำเร็จอย่างมีคุณภาพขององค์กรหรือสถานศึกษา ผู้เขียนจึงขอเสนอรายละเอียดไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554) ได้กล่าวว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีสิ่งสำคัญที่บ่งบอกได้อย่างชัดเจนหลายประการว่า มีการกำหนดภารกิจของสถานศึกษาที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น มีการติดตามงานอย่างสม่ำเสมอ ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษา บ้าน และชุมชนมีความใกล้ชิดและความไว้วางใจกัน มีการตั้งความหวังของผลสำเร็จไว้สูง ความเป็นผู้นำด้านการจัดการการเรียนรู้ อย่างมีอาชีพ ทั้งครูและผู้บริหารสร้างโอกาสในการเรียนรู้และให้เวลาผู้เรียนทำงานกลุ่มมากขึ้น จัดสิ่งแวดล้อมที่จำเป็นอย่างมีระเบียบ สะอาดและปลอดภัย มีการจัดหลักสูตรที่ชัดเจนสอดคล้องกับเป้าหมาย ใช้กลวิธีที่หลากหลาย จัดการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจกระตือรือร้นในการที่จะเรียนรู้ จัดบรรยากาศที่ส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ

สมาน อัสวภูมิ (2560) กล่าวว่า ความเป็นเลิศในองค์กรทางการศึกษาจะเกี่ยวข้องกับความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยทางวิชาการจะหมายถึงการจัดการเรียนการสอนที่ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา

เจริญพร อาจารย์ (2558) กล่าวว่า โรงเรียนที่มีคุณภาพเป็นเลิศต้องมีการวัดผลของโรงเรียนอย่างกว้างขวาง และต้องได้รับการยอมรับนับถือในผลสำเร็จด้านวิชาการ มีบรรยากาศเกี่ยวกับตัวนักเรียนเป็นทางบวก โดยเน้นสิ่งแวดล้อมที่เป็นระเบียบ เน้นความสนใจในการเรียนของนักเรียน เน้นด้านการพัฒนาหลักสูตรอยู่ตลอดเวลา มีการสนับสนุนของการสอนที่ดี มีความคาดหวังสูง และเป้าหมายของนักเรียนดี ส่วน Yong Zhao (2009) กล่าวว่า การปฏิบัติที่ดีเลิศทางการบริหารการศึกษา ประกอบด้วย มาตรฐานด้านวิชาการของโรงเรียน การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา มีคนรับผิดชอบในการเรียน การสอน รัฐมีนโยบายทางการศึกษาอย่างชัดเจน ผู้บริหารมีแนวคิดอย่างสร้างสรรค์ และสังคมให้การยอมรับการศึกษาของโรงเรียน

NSW Government (2017) กล่าวว่า ความเป็นเลิศของโรงเรียนมีองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ การเรียนรู้ ด้านการเรียนการสอน และด้านการนำ ดังนี้

1) ความเป็นเลิศในด้านการเรียนรู้ (Excellence in learning) คือ การที่นักเรียนทุกคนได้รับการวางแผนในเส้นทางการเรียนรู้ โดยครูมีข้อมูลของเด็กแต่ละคนเพื่อใช้ในการวางแผนการเรียนรู้ให้กับนักเรียน

2) ความเป็นเลิศในการเรียนการสอน (Excellence in teaching) ซึ่งในการเรียนรู้ของนักเรียนครูควรจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ เน้นการมีส่วนร่วม มีการวางแผนการสอน มีกลยุทธ์ในการสอน มีการวัดและประเมินผล และมีส่วนร่วมในการปรับปรุงและช่วยเหลือนักเรียน

3) ความเป็นเลิศในการนำ (Excellence in Leader) ผู้นำที่แข็งแกร่งและมีประสิทธิภาพเป็นสิ่งที่สำคัญของความเป็นเลิศของโรงเรียน โดยผู้นำที่ยอดเยี่ยมจะสามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ การพัฒนาและความสำเร็จของนักเรียนร่วมกันกับผู้ปกครองและชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (OBECQA)

การดำเนินงานของการบริหารสู่ความเป็นเลิศจะประสบความสำเร็จได้ต้องมีการพัฒนาหลายมิติไปพร้อมกัน โดยจะต้องดำเนินการทั้งระบบ คือ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการบริหารจัดการ มิใช่เป็นการการบริหารเพียงบางส่วนของโรงเรียน หรือจัดเป็นแผนการการบริหารสู่ความเป็นเลิศ ซึ่งในสภาพความเป็นจริงพบว่าแต่ละโรงเรียน มีความแตกต่างกันทั้งบริบทศักยภาพ ขนาดโรงเรียน รวมทั้งสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ดังนั้น เพื่อให้การบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพของโรงเรียนเกิดการพัฒนาศักยภาพ สำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้มีการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพเป็น 3 ระดับ เพื่อให้โรงเรียนเกิดการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและบริบทของโรงเรียน คือ

ระดับที่ 1 การบริหารจัดการระบบคุณภาพ ระดับโรงเรียน (School Quality Award : ScQA)

ระดับที่ 2 การบริหารจัดการระบบคุณภาพ ระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Office of the Basic Education Commission Quality Award : OBECQA)

ระดับที่ 3 การบริหารจัดการระบบคุณภาพระดับชาติ (Thailand Quality Award : TQA)

ลักษณะที่สำคัญของเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีพื้นฐานมาจาก “ค่านิยมและแนวคิดหลัก 11 ประการ” สำหรับการบูรณาการผลการดำเนินการที่สำคัญและข้อกำหนดการปฏิบัติการภายใต้กรอบที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ซึ่งจะสร้างพื้นฐานสำหรับการปฏิบัติข้อมูลป้อนกลับ และความสำเร็จอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

1. มุมมองเชิงระบบ (Systems perspective)
2. การนำโรงเรียนอย่างมีวิสัยทัศน์ (Visionary leadership)
3. ความเป็นเลิศที่มุ่งเน้นนักเรียน (Student-focused excellence)
4. การให้ความสำคัญกับบุคลากร (Valuing people)
5. การเรียนรู้ระดับโรงเรียนและความคล่องตัว (Organizational learning and agility)
6. การมุ่งเน้นความสำเร็จ (Focus on success)
7. การจัดการเพื่อนวัตกรรม (Managing for innovation)
8. การจัดการโดยใช้ข้อมูลจริง (Management by fact)
9. ความรับผิดชอบต่อสังคม (Societal responsibility)
10. จริยธรรมและความโปร่งใส (Ethics and Transparency)
11. การส่งมอบคุณค่าและผลลัพธ์ (Delivering value and results)

จากแนวคิดและค่านิยมหลัก เพื่อนำไปสู่ผลการปฏิบัติการที่เป็นเลิศขององค์กร (โรงเรียน) ถูกนำมาผนวกเป็นองค์ประกอบการบริหารจัดการระบบบริหารคุณภาพ 7 หมวด คือ

1. การนำองค์กร (Leadership) ผู้บริหารเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ใช้ข้อมูลข่าวสาร และเทคโนโลยีในการบริหารงาน เอาใจใส่กับครู บุคลากรทุกคนอย่างเสมอภาค สนับสนุนให้ครูบุคลากรได้รับการพัฒนาศักยภาพและริเริ่มสร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ ให้ความสำคัญกับผู้ปกครองและดูแลเอาใจใส่นักเรียนอย่างทั่วถึง และให้ความยุติธรรมกับทุกคน มีความรู้ มีความสามารถในการงาน วิชาการ มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ มีความเด็ดขาดในการบริหารและการตัดสินใจตามแนวทางที่ถูกต้อง มีวุฒิทางด้านบริหารการศึกษา และมีคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณในการบริหารงาน

2. การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Strategic Planning) สถานศึกษามีโครงสร้างการบริหาร มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน มีการจัดทำแผนกลยุทธ์สถานศึกษา มีการวางแผนการปฏิบัติการทั้งระยะสั้นและระยะยาว มีการวิเคราะห์เพื่อพัฒนาแผนปฏิบัติการอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง การนำแผนไปปฏิบัติ วิธีการจัดสรรทรัพยากรให้มั่นใจเพียงพอที่จะบรรลุผลสำเร็จตามแผน วิธีการปรับเปลี่ยนแผนเมื่อสถานการณ์บังคับ และวิธีการเพื่อวัดความสำเร็จ

3. การมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Student and Stakeholder Focus) สถานศึกษามุ่งสนองความต้องการและความคาดหวังของลูกค้า คือนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยจัดให้มีการประเมินความพึงพอใจของนักเรียน จัดการเรียนการสอนที่เน้นพัฒนาการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ และแสดงออกตามความถนัด จัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความสุข

4. การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ (Measurement, Analysis and Knowledge Management) สถานศึกษามีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของบุคลากรภายในองค์กร มีการเรียนรู้ร่วมกันและมีการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความรู้ที่จะทำให้คนในองค์กรเรียนรู้ปัจจัยทั้งจากภายในและภายนอกองค์กรใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือเพื่อให้บุคลากรสามารถค้นหา จัดเก็บ แลกเปลี่ยน รวมทั้งนำความรู้ไปใช้ได้ อย่างง่ายและรวดเร็วขึ้น มุ่งเน้นการใช้ความรู้ร่วมกันโดยนำความรู้ที่ชัดเจนที่มีอยู่ในองค์กรที่สามารถบันทึกไว้ได้อย่างง่ายในคอมพิวเตอร์นำมาใช้ร่วมกัน ตลอดจนการถ่ายทอดความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในตัวเขาออกมาเป็นเอกสาร และส่งเสริมการสร้างกิจกรรมการจัดการความรู้ในองค์กร

5. การมุ่งเน้นบุคลากร (Faculty and Staff Focus) การให้ความสำคัญกับบุคลากร ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาบุคลากร และกาสร้างแรงจูงใจ เพื่อให้บุคลากรมีความกระตือรือร้น และเต็มใจในการปฏิบัติงานบุคลากรเพียงพอมีความเป็นมืออาชีพ ความเป็นผู้นำของผู้บริหารทุกระดับมีการวางแผนอัตรากำลังสรรหาตามความเหมาะสมและคุ้มค่า กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบตามความรู้ ความสามารถ ส่งผลให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จ

6. การปฏิบัติงาน (Operation) สถานศึกษามีหลักการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานต้นสังกัด สนับสนุนด้านงบประมาณ และทรัพยากรให้ความช่วยเหลือชุมชนทั้งด้านวิชาการ มีการติดตามข่าวทางด้านการศึกษา มีการตรวจสอบการดำเนินงานในขั้นตอนต่าง ๆ ของสถานศึกษา มีการสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชน วางแผนร่วมกัน และการร่วมกันดำเนินการ ตลอดจนการร่วมกันประเมินผลการดำเนินการ การร่วมกันรับผลจากการดำเนินการ

7. ผลลัพธ์ (Performance Results) สถานศึกษามีการประกันคุณภาพการศึกษาตามนโยบายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มีการตรวจสอบและประเมินทั้งโดยภายในและภายนอก มีการปรับปรุงคุณภาพสำหรับบุคลากร และมีการปรับปรุงคุณภาพสำหรับผู้เรียนเพื่อเป็นผลผลิตของสถาบันให้มีผลป้อนกลับของผู้เรียนในการเรียน และผลการเรียนสอดคล้องกับนโยบายของต้นสังกัดตลอดจนมีกระบวนการทางเทคนิคที่อำนวยความสะดวกในการพัฒนางาน และมีการค้นคว้าวิจัยการถ่ายโอนองค์ความรู้ระหว่างบุคลากรและนักเรียน

ความเชื่อมโยงสัมพันธ์และการบูรณาการขององค์ประกอบทั้ง 7 หมวด จะเริ่มจากการนำองค์กร (หมวดที่ 1) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (หมวดที่ 2) และการมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (หมวดที่ 3) ประกอบกันเป็นกลุ่มของการนำองค์กรว่าการนำองค์กรต้องมุ่งที่กลยุทธ์และนักเรียน ผู้บริหารโรงเรียนระดับสูงหรือฝ่ายบริหารของโรงเรียนต้องกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาของโรงเรียน และเป็นผู้ดำเนินการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนเพื่อให้บรรลุตามทิศทางที่กำหนดไว้ การมุ่งเน้นบุคลากร (หมวดที่ 5) การจัดการกระบวนการ (หมวดที่ 6) และผลลัพธ์ (หมวดที่ 7) ประกอบกันเป็นกลุ่มผลลัพธ์ โดยบุคลากรและกระบวนการที่สำคัญมีบทบาททำให้การดำเนินการสำเร็จและนำไปสู่ผลการดำเนินการโดยรวมขององค์กร (โรงเรียน) ส่วนการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ (หมวดที่ 4) มีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำให้องค์กรมีการจัดการที่มีประสิทธิภาพและมีการปรับปรุงผลการดำเนินงานโดยใช้ระบบที่ใช้ข้อมูลจริง และองค์ความรู้เป็นแรงผลักดัน การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้เป็นพื้นฐานของระบบการจัดการผลการดำเนินการโดยรวม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559)

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสู่ความเป็นเลิศ

ความเป็นมาและแนวคิดเบื้องต้นของระบบการบริหารที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศ โดยได้มีนักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้กล่าวถึงแนวคิดการบริหารสู่ความเป็นเลิศไว้ ดังนี้

วิโรจน์ สารัตนะ (2548) กล่าวว่า ศาสตร์การบริหารมีวิวัฒนาการอย่างต่อเนื่องแต่ละยุคต่างก็มีจุดเน้นที่แตกต่างกันเช่นในยุคทศวรรษดั้งเดิมประมาณปี ค.ศ. 1890 ให้ความสำคัญกับความมีประสิทธิภาพในการทำงานและการควบคุมมากแต่ละยุคความสำคัญของมนุษย์ในยุคที่มีทักษะเชิงพฤติกรรมซึ่งเริ่มเมื่อประมาณปี ค.ศ. 1910 เป็นต้นมา การบริหารให้ความสำคัญกับมนุษย์มากขึ้นโดยมีความเชื่อว่าองค์กรที่มีประสิทธิภาพนั้นผู้บริหารจะต้องเข้าใจและให้ความสนใจกับการเสริมสร้างปัจจัยจูงใจที่จะมีผลต่อพฤติกรรมการทำงานของมนุษย์ในองค์กรส่วนในยุคทศวรรษเชิงปริมาณซึ่งเริ่มเมื่อประมาณปี ค.ศ. 1940 เป็นต้นมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบฐานข้อมูลมีการใช้ตัวแบบทางคณิตศาสตร์และวิธีการเชิงสถิติการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อประกอบการตัดสินใจมากขึ้น

ในปลายทศวรรษ 1970 มีการพัฒนาทฤษฎีใหม่ ๆ ที่มีความหลากหลายมากขึ้นศาสตร์ทางการบริหารได้รับอิทธิพลจากหลายสาขาสมากันในลักษณะสหวิทยาการและยังมีการนำทฤษฎีต่าง ๆ มาบูรณาการเข้าด้วยกันเพื่อให้สามารถประยุกต์ใช้ได้กับองค์กรมากขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 20 ผู้บริหารส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการจัดการในลักษณะที่เป็นสูตรสำเร็จที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ทั่วไปปัจจุบันการบริหารองค์กรที่ได้รับการยอมรับว่ามีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับกันมากที่สุด คือ การบริหารคุณภาพแบบทั่วทั้งองค์กร (Total Quality Management : TQM) แนวคิดนี้มีวิวัฒนาการมาจากการผลิตทางด้านอุตสาหกรรมที่ว่า การผลิตต้องมีคุณภาพ ซึ่งต้องมีการตรวจสอบผลผลิตต่อมามีแนวคิดในการควบคุมคุณภาพ ซึ่งเน้นที่กระบวนการผลิต โดยการตรวจหาข้อผิดพลาดในการทำงานเพื่อหาทางแก้ไขแนวคิดต่อมาเปลี่ยนเป็นการผลิตสินค้าให้มีคุณภาพตามความต้องการของลูกค้าเพื่อให้มาตรฐานเป็นที่พอใจจึงเกิดระบบประกันคุณภาพขึ้นระบบนี้เน้นการป้องกันการเกิดข้อผิดพลาดแทนการกันหาข้อผิดพลาดเพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิตสำหรับแนวคิดด้านคุณภาพในปัจจุบันคือ การผลิตสินค้าให้ตรงตามความต้องการของลูกค้าซึ่งต้องเกิดจากการบริหารที่มีคุณภาพทุกด้าน

Sallis (1993) กล่าวว่า การบริหารคุณภาพระดับสูง คือ การจัดการแบบมุ่งคุณภาพแบบทั่วทั้งองค์กรในระดับนี้จะต้องมีการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นแนวคิดหรือปรัชญาสำคัญของ TOM กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารในระดับสูงต้องมีความมุ่งมั่นและมีความผูกพันกับการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่องด้วยความร่วมมือของพนักงานในทุก ๆ หน่วยงานและเป็นการทำงานแบบข้ามสายงานโดยผู้บริหารต้องให้การสนับสนุนทุกด้านและองค์กรต้องมีมุมมองเป็นระบบและพนักงานในองค์กรเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญที่ทำงานในระบบ ความหมายของระบบการบริหารที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศหากพิจารณาความหมายของคำว่า “ระบบการบริหารที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศ” อาจแยกออกได้เป็น 2 คำสำคัญ คือ “ระบบการบริหาร” และ “ความเป็นเลิศ” ในส่วนของคำว่า “ระบบการบริหาร” นั้นอาจพิจารณาได้เป็น 2 มิติ คือ มิติแรกเป็นการพิจารณาโดยแยกส่วนของคำว่า “ระบบ” และ “การบริหาร” ออกจากกันส่วนมิติที่ 2 เป็นการพิจารณาภาพรวมของคำว่า “ระบบการบริหาร หรือ Management System” รายละเอียดมีดังนี้

ความหมายของคำว่า “ระบบการบริหาร” The American Heritage Dictionaries (1991) ให้ความหมายของระบบไว้ในหลายลักษณะดังนี้ 1) กลุ่มขององค์ประกอบที่มีปฏิสัมพันธ์กันมีปฏิสัมพันธ์กันและเป็นไปตามกันก่อรูปเป็นองค์รวมที่ผสมผสานกันอยู่ 2) กลุ่มขององค์ประกอบที่สัมพันธ์กันตามหน้าที่ เช่น ร่างกายมนุษย์กลุ่มของอวัยวะกลุ่มของกลไกเครื่องจักรเครือข่ายของโครงสร้างและช่องทางในการสื่อสาร เป็นต้น 3) กลุ่มขององค์ประกอบหรือชิ้นส่วนที่สัมพันธ์กันอย่างมีโครงสร้าง 4) ชุดของความคิดหรือหลักการที่มีปฏิสัมพันธ์กัน 5) หน่วยงานหรือสังคมที่ก่อตั้งขึ้น 6) กลุ่มของวัตถุประสงค์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ 7) ชุดของปรากฏการณ์ที่รวมอยู่ด้วยกันเพื่อการจำแนกและวิเคราะห์ 8) สภาพหรือสถานะของปฏิสัมพันธ์ที่เป็นลำดับและกลมกลืนกัน และ 9) วิธีการหรือกระบวนการ

นอกจากนี้นักวิชาการได้ให้ความหมายของระบบไว้ในทำนองเดียวกัน เช่น

Robbins (1998) ระบบ หมายถึง ชุดหรือกลุ่มขององค์ประกอบย่อย ๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์กันเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายโดยรวมของระบบให้ความหมายในลักษณะของกลุ่มหรือส่วนประกอบหลาย ๆ ส่วนมารวมกันโดยกล่าวถึงระบบย่อย (Sub System) และระบบใหญ่ (Supra System) ซึ่งก็คือสภาพแวดล้อมของระบบนั่นเอง

Hoy and Miskel (2001) ได้นำเสนอทฤษฎีระบบสังคมในฐานะที่โรงเรียนเป็นระบบสังคมแบบหนึ่งโดยได้อธิบายถึงระบบย่อยภายในโรงเรียนว่า ประกอบด้วยระบบย่อยต่าง ๆ สรุปได้ 4 ระบบย่อย ได้แก่

1. ระบบย่อยเกี่ยวกับงานซึ่งมีจำนวนมากภายในโรงเรียนที่จะต้องดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายของโรงเรียน

2. ระบบย่อยด้านโครงสร้างที่ทำให้องค์กรดำเนินงานเป็นระบบและมีเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง โครงสร้างจะกำหนดรูปแบบของหน้าที่บทบาทของฝ่ายการสื่อสารที่แสดงให้เห็นถึงทิศทางการสื่อสารและการตัดสินใจนอกจากนี้ โครงสร้างยังเป็นตัวกำหนดระบบการไหลของงานด้วย

3. ระบบย่อยด้านทรัพยากรและเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือการดำเนินงาน ซึ่งไม่ได้หมายถึง เฉพาะฮาร์ดแวร์ เช่น คอมพิวเตอร์ หนังสือ กล้อง โทรทัศน์ เท่านั้น แต่ยังรวมถึงโครงสร้างใหม่เช่น วิธีการที่เป็นระบบลำดับขั้นของกิจกรรมต่าง ๆ หรือการออกแบบวิธีการที่เป็นนวัตกรรมทั้งหลายที่ใช้ในการแก้ปัญหาเพื่อการบรรลุการดำเนินงานขององค์กร แผนการสอนของครู ตารางสอน และคู่มือการใช้หลักสูตรคือ ตัวอย่างของเทคโนโลยีในองค์กรทางการศึกษา

4. ระบบย่อยด้านคนที่มีส่วนสนับสนุนให้องค์กรบรรลุผลการปฏิบัติงานต่าง ๆ ขององค์กร

จากความหมายของระบบที่กล่าวไว้ข้างต้นวิเคราะห์ ได้ว่าต่างก็ให้ความหมายไว้ในลักษณะที่สอดคล้องกันว่าระบบมีลักษณะสำคัญ คือ เป็นชุดหรือกลุ่มขององค์ประกอบย่อยต่าง ๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์กันและองค์ประกอบย่อยเหล่านี้ ต่างก็ทำหน้าที่เพื่อให้บรรลุเป้าหมายโดยรวม โดยแนวคิดของนักวิชาการส่วนใหญ่ให้ความสนใจระบบในฐานะที่เป็นระบบเปิดเพราะเชื่อว่าสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญต่อระบบ เช่นเดียวกับองค์ประกอบอื่น ๆ ที่อยู่ภายในส่วนการกำหนดเป็นระบบย่อยภายในองค์กรขึ้นอยู่กับการแบ่งประเภทของงานในแต่ละองค์กร

สรุปได้ว่า “ระบบการบริหาร” หมายถึง ชุดหรือกลุ่มขององค์ประกอบย่อยต่าง ๆ มีปฏิสัมพันธ์กันตามหน้าที่หรือกระบวนการทางการบริหารที่ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การจัดคนเข้าทำงาน การนำ และการควบคุม โดยกระบวนการเหล่านี้ต่างก็ใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรและหากพิจารณาองค์กรในฐานะระบบองค์กรจะประกอบด้วย ระบบย่อยต่าง ๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์กันคือ ระบบย่อยเกี่ยวกับงาน (ด้านเทคนิค) และทรัพยากรระบบย่อยด้านโครงสร้าง ระบบย่อยด้านคน และระบบย่อยด้านการบริหาร โดยระบบย่อยด้านการบริหาร ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมายการวางแผน

การจัดสรรทรัพยากร การจัดองค์กร การดำเนินงาน และการควบคุมสำหรับการวิจัยครั้งนี้พิจารณา “ระบบการบริหาร” ในความหมายของชุดหรือกลุ่มขององค์ประกอบย่อย ซึ่งต่างก็ทำหน้าที่เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรโดยองค์ประกอบทางการบริหาร ประกอบด้วย การวางแผน การจัดโครงสร้าง การนำ การจัดการด้านบุคลากร และการควบคุม

ส่วนความเป็นเลิศมีความหมายที่ยากจะอธิบายได้เนื่องจากมีความหมายได้หลายด้านและเป็นการยากที่คนส่วนใหญ่จะเห็นพ้องต้องกันเป็นกรอบมโนทัศน์ที่เป็นสากลการมองความเป็นเลิศหรือคุณภาพจะแตกต่างกันไปคือ ด้านเศรษฐศาสตร์จะมองคุณภาพในเชิงความสัมพันธ์ของปัจจัยนำเข้าและผลผลิตโดยดูว่าผลผลิตที่ได้ออกไปนั้นอยู่ในความต้องการของตลาดแรงงานมากน้อยเพียงใด คำนวณค่ากับการลงทุนการผลิตหรือไม่การมีคุณภาพต่ำ จึงหมายถึงความไม่สมดุลกันระหว่างอุปสงค์กับอุปทาน สำหรับทางด้านสังคมวิทยาจะมองว่าการศึกษาได้ตอบสนองหรือทดแทนให้กับสังคมมากน้อยเพียงใดมีผลทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นอย่างไร ทำให้ประเทศมีการพัฒนาทั้งด้านสังคมและเทคโนโลยีหรือไม่ สำหรับด้านการศึกษาจะมองคุณภาพในลักษณะของประสิทธิผลและประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนการสอนความสามารถของบัณฑิตในการแก้ปัญหาและคิดวิเคราะห์และวิจารณ์ ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันในความหมายของความเป็นเลิศสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาถึงความหมายของความเป็นเลิศ มีรายละเอียดดังนี้

ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ (2548) กล่าวถึงความเป็นเลิศว่า นอกจากทำให้ตรงตามข้อกำหนดแล้วยังต้องคำนึงถึงความพึงพอใจและทำให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้าด้วยหรืออาจกล่าวได้ว่ามาตรฐานเป็นเพียงส่วนหนึ่งของคุณภาพและข้อแตกต่างที่สำคัญก็คือสินค้าหรือบริการที่ได้เกณฑ์มาตรฐานไม่จำเป็นต้องเป็นสินค้าหรือบริการที่มีคุณภาพแต่สินค้าหรือบริการที่มีคุณภาพควรมีคุณลักษณะที่ได้มาตรฐานในระดับหนึ่งเพราะโดยทั่วไปแล้วการกำหนดมาตรฐานมักเป็นการกำหนดโดยผู้ผลิตเป็นส่วนใหญ่ความต้องการของลูกค้าสำหรับ “ความเป็นเลิศ” นั้นกล่าวได้ว่ามีคุณภาพเป็นพื้นฐานสำคัญแต่ “ความเป็นเลิศ” มีความเหนือกว่าคุณภาพเพราะเมื่อเปรียบเทียบกันแล้วจะมีความโดดเด่นกว่าเป็นระดับคุณภาพสูงสุดมีผลงานที่ยอดเยี่ยมเหนือกว่าธรรมดา ซึ่งสามารถเป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่นได้

ดังนั้นกล่าวได้ว่ามาตรฐาน คุณภาพและความเป็นเลิศทั้งสามคำมีความเกี่ยวข้องกันอยู่แต่ก็มีความแตกต่างกันที่การจัดลำดับกล่าวคือ “มาตรฐาน” เป็นสิ่งที่ถือเอาเป็นหลักสำหรับเทียบกำหนดหรือเป็นข้อกำหนดขั้นต่ำที่ต้องมีหรือที่ระบุไว้ส่วน “คุณภาพ” นั้น เป็นการยกระดับจากมาตรฐาน

วิฑูรย์ สิมะโชคดี (2551) มองว่าองค์กรที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศจนประสบความสำเร็จจะพิจารณาได้จากยอดขายและความสามารถในการทำกำไรหรือมีสมรรถนะสูง (High Performance) โดยมีนักวิชาการบางท่านเรียกองค์กรที่เป็นเลิศ (Excellence Organization) ว่าองค์กรสมรรถนะสูง (High Performance Organization) หรือ HPO และปัจจุบันมีหน่วยงานหลายแห่งทั้งภาคเอกชนและภาครัฐได้

ให้ความสำคัญและนำเครื่องมือการบริหารต่าง ๆ มาพัฒนาหน่วยงานเพื่อก้าวไปสู่องค์กรสมรรถนะสูงสำหรับในภาครัฐที่สำคัญ เช่น กระทรวงพลังงานและการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย

หากนำแนวคิดความเป็นเลิศข้างต้นมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาน่าจะสรุปได้ว่าความเป็นเลิศด้านการศึกษา หมายถึง การจัดการหรือบริหารการศึกษาที่ดีเยี่ยมมุ่งเน้นการเพิ่มคุณค่าอย่างต่อเนื่องให้กับนักเรียน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเน้นความสำเร็จและประสิทธิผลขององค์กรโดยใช้เกณฑ์ความเป็นเลิศด้านการศึกษา ประเมินศักยภาพการดำเนินงานส่วนเกณฑ์ความเป็นเลิศด้านการศึกษาหมายถึง รายการสำคัญที่ใช้ในการประเมินด้านศักยภาพที่ดีเยี่ยมด้านการศึกษาซึ่งก่อให้เกิดการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องนำไปสู่คุณภาพการศึกษา

ลักษณะของผลการดำเนินงานสู่ความเป็นเลิศ

การดำเนินงานเป็นเครื่องมือและกลไกสำคัญในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลและให้เป็นไปตามกรอบนโยบายและเป้าประสงค์หลักของการจัดการศึกษาของประเทศที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศและสามารถแข่งขันในเวทีโลกการสร้างการบริหารใหม่ในผลการดำเนินงานในโรงเรียน จึงเป็นเรื่องสำคัญมิใช่เป็นเพียงการตอบสนองความต้องการจากภายนอกเพียงอย่างเดียวแต่ยังตอบสนองความต้องการของสถานศึกษาจำเป็นต้องใช้สารสนเทศและภูมิปัญญาเพื่อพัฒนาการจัดการคุณภาพอาศัยเทคนิคการผลการดำเนินงานเป็นเครื่องมือช่วยประเมินความพร้อมเปรียบเทียบการทำตามเกณฑ์มาตรฐานกระตุ้นให้เกิดการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและแสวงหาการปฏิบัติการที่เป็นเลิศการปฏิบัติที่เกี่ยวกับคุณภาพรวมทั้งความเห็นความเชื่อและประเพณีปฏิบัติจัดการเป็นการบริหารคุณภาพที่ต้องมีความเข้าใจและต้องมีการประเมินการเข้าใจการบริหารคุณภาพ ซึ่งเป็นการบริหารองค์การประเภทหนึ่งจะช่วยให้การจัดการคุณภาพไปปฏิบัติได้เหมาะสมมากขึ้นและบางครั้งหากผลการประเมิน พบว่า ยังมีจุดอ่อนในเรื่องใดอาจจำเป็นต้องมีการสร้างการบริหารคุณภาพขึ้นมาใหม่ควบคู่ไปกับการหาทางลดการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง

1. ความหมายของผลการดำเนินงาน

Astin (1993) ได้นิยามผลการดำเนินงานในโรงเรียน หมายถึงกิจกรรมในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการวัดจากผู้เรียนบุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ ในสถาบันอุดมศึกษาและนำข้อมูลที่ได้มาจัดกระทำให้เกิดประโยชน์ในการปรับปรุงส่วนบุคคลหรือสถาบัน

Oakland (2000) ให้ความหมายของผลการดำเนินงาน หมายถึงกระบวนการตรวจสอบการดำเนินงานกับมาตรฐาน โดยเฉพาะหรือชุดของความต้องการ โดยการตรวจสอบภายในและการทบทวน ซึ่งเรียกว่าการประเมินด้วยหน่วยงานปฐมภูมิและถ้าเป็นลูกค้าภายนอกทำการประเมินผู้ส่งมอบกับมาตรฐาน โดยเฉพาะของตนเองหรือในระดับชาติหรือในระดับนานาชาติเป็นการดำเนินการที่เรียกว่า การประเมินด้วยหน่วยงานทุติยภูมิ แต่ถ้าเป็นการประเมินด้วยองค์การอิสระที่ไม่ขึ้นอยู่กับลูกค้าหรือผู้ส่งมอบแต่เป็นที่ยอมรับจากทั้งสองฝ่ายจะเรียกว่าเป็นการประเมินด้วยหน่วยงานตติยภูมิอิสระหรือหน่วยงานประเมินผลภายนอก

Doherty (1994) ได้ให้ความหมายของผลการดำเนินงาน หมายถึงการตัดสินใจในสมรรถนะตามหลักการที่กำหนด ซึ่งมีทั้งการประเมินภายในและภายนอกการประเมินคุณภาพเป็นสาเหตุของความขัดแย้งที่มีศักยภาพเนื่องจากหลักการที่กำหนดคุณภาพสำหรับการศึกษาเป็นสิ่งยากยิ่งต่อความเห็นด้วยของบุคลากรทั้งหมด

สรุปได้ว่าผลการดำเนินงาน หมายถึง กระบวนการในการตรวจสอบและเปรียบเทียบผลการดำเนินการของบุคลากรทุก ๆ ระดับขององค์การกับเกณฑ์มาตรฐานหรือเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นอย่างต่อเนื่องเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์สรุปผลรายงานให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบและนำผลลัพธ์ที่ได้มาปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

2. แนวคิดในผลการดำเนินงานในองค์การธุรกิจ

Oakland (2000) เสนอกรอบแนวคิดของผลการดำเนินงาน ดังนี้

1. การกำหนดแนวทางการวัดตนเองตามมาตรฐานระดับโลกและการมุ่งเน้นผลที่เกิดกับลูกค้าด้วยการอ้างอิงมาตรฐานระดับชาติหรือระดับนานาชาติเช่นการประเมินตนเองตามมาตรฐานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ

2. การใช้รูปแบบการจัดการเพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศเป็นเครื่องมือการประเมินที่ให้ความสนใจกับประเด็นต่าง ๆ เช่น การให้ความสนใจกับความต้องการของลูกค้าวัตถุประสงค์ทางธุรกิจการคำนึงถึงความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการปฏิบัติงานในองค์การการประยุกต์แนวคิดการลงทุนกับการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องความสำคัญด้านบุคลากรและเวลาระยะเวลาในการพัฒนาแนวคิดใหม่ ๆ การฝึกอบรมระยะเวลาในการทำให้บุคลากรรับรู้ในผลประโยชน์การเคลื่อนไปข้างหน้าในการบริหารใหม่ที่แตกต่างจากเดิม

3. การดำเนินการที่ใกล้เคียงบรรลุเป้าหมายของการมุ่งสู่ความเป็นเลิศจะต้องกำหนดวิธีการวัดความก้าวหน้าประสิทธิภาพและทิศทางที่ถูกต้องของการดำเนินการ

4. ในการพัฒนาการดำเนินการต่อเนื่องให้ดียิ่งขึ้นตรงตามมาตรฐานหรือกรอบงานที่กำหนดโดยองค์การจำเป็นต้องมีการประเมินหรือวัดตนเองและหาสิ่งที่เรียกว่าการวิเคราะห์ความแตกต่าง (Gap Analysis) ระหว่างสิ่งที่ปฏิบัติได้และข้อกำหนด

5. ในองค์การส่วนมากความสามารถในการตัดสินใจความก้าวหน้าโดยตรงกับประเด็นที่ได้รับการยอมรับต้องการการเพิ่มคุณค่าและการให้ข่าวสารกับการดำเนินการที่เพิ่มมากขึ้น

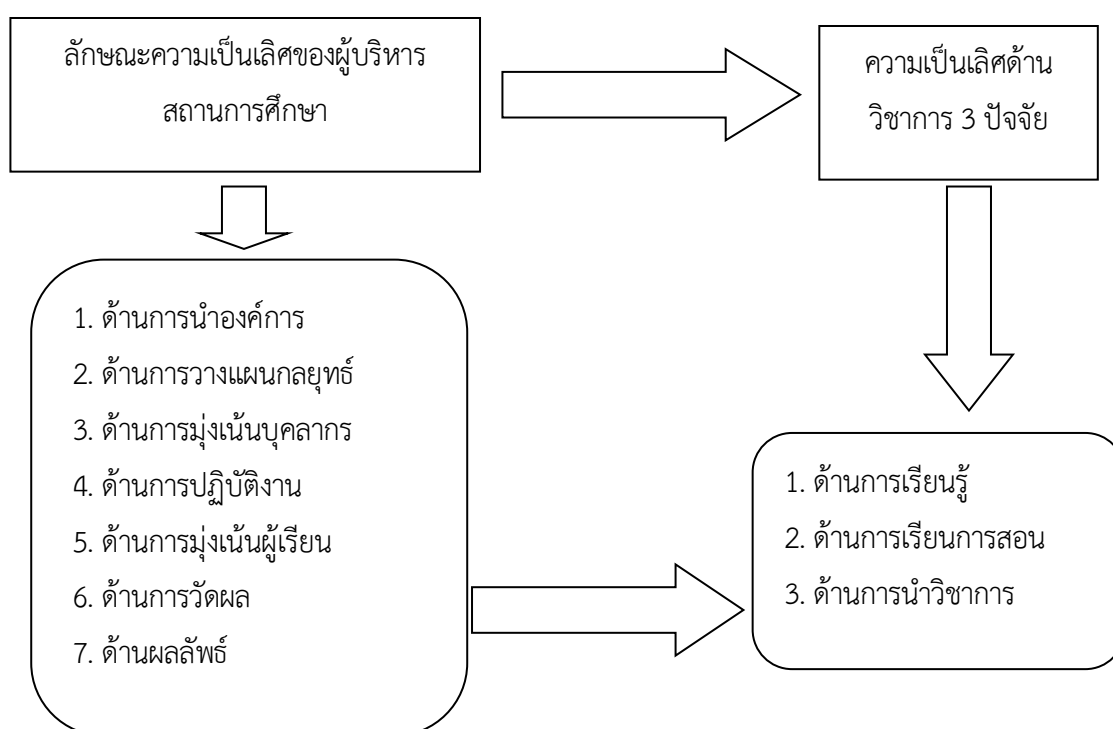
6. กระบวนการประเมินตามข้อกำหนดรางวัลคุณภาพแห่งชาติหลาย ๆ แห่งจะมีองค์ประกอบที่ใช้ในการประเมินได้แก่กระบวนการขององค์การระบบการจัดการการจัดการและผลลัพธ์ผลลัพธ์ที่เกี่ยวข้องกับลูกค้าและผลลัพธ์ด้านประสิทธิภาพทางธุรกิจหลัก

7. กำหนดให้การประเมินตนเองต้องให้สารสนเทศกับองค์การในการติดตามตรวจสอบความก้าวหน้าที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายความเป็นเลิศ

8. การประเมินภายนอกใช้ในกระบวนการของการปฏิบัติการเพื่อรางวัลคุณภาพขึ้นอยู่กับกระบวนการประเมินตนเองที่ดำเนินการและเป็นส่วนที่มาก่อนการปรับปรุงคุณภาพ

องค์ความรู้ใหม่

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับความเป็นเลิศทางการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนำมาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ เรื่อง ผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารการศึกษา ได้ตามแผนภาพดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากบทความ

คำอธิบายองค์ความรู้

ลักษณะความเป็นเลิศของผู้บริหารสถานศึกษา ต้องประกอบด้วย ด้านการนำสถานศึกษา มีความสามารถในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ให้ความสำคัญกับบุคลากรทางการศึกษาอย่างเสมอภาค ปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ มุ่งเน้นไปที่ผู้เรียน ทำการวัดและประเมินผลงาน เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย มาตรฐานการศึกษา ซึ่งจะส่งผลต่อการเป็นเลิศของสถานศึกษาทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเรียนรู้ ด้านการเรียนการสอน และด้านการนำในด้านวิชาการ

สรุป

ความเป็นเลิศมีความเกี่ยวข้องกับคำว่าคุณภาพ ความเป็นเลิศในการบริหารงานการศึกษาถือว่าเป็นสิ่งบ่งชี้ความสำเร็จสำหรับความเป็นเลิศของสถานการศึกษา ซึ่งอธิบายได้ด้วยแนวคิดทฤษฎี ความเป็นเลิศในองค์กรทางการศึกษาจะเกี่ยวข้องกับความเป็นเลิศทางวิชาการ การจัดการเรียนการสอนเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา มีความเป็นเลิศ ได้แก่ ความเป็นเลิศในด้านการเรียนรู้ (Excellence in learning) ความเป็นเลิศในการเรียนการสอน (Excellence in teaching) และความเป็นเลิศในการนำ (Excellence in Leader) ส่วนการเป็นเลิศทางการบริหารการศึกษา ประกอบด้วย มาตรฐานด้านวิชาการของโรงเรียน การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา มีคนรับผิดชอบในการเรียนการสอน

เอกสารอ้างอิง

- จิระ พระสุพรรณ. (2555). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาคูณภาพโรงเรียนขนาดเล็กสู่ความเป็นเลิศ*. วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- เจริญพร อาจารย์. (2558). *การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยาย โอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ*. วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2548). *องค์การแห่งความรู้ : จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พริ้มเพรา วราพันธุ์พิพิธ. (2556). *ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิฑูรย์ สิมะโชติ. (2551). *TQM คู่มือพัฒนาองค์กรความเป็นเลิศ*. กรุงเทพมหานคร: เนชั่นบุ๊คส์.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2548). *โรงเรียน : การบริหารสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- ศุภลักษณ์ เศษะพานิช. (2550). *การพัฒนาระบบการบริหารที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศของสถานศึกษาเอกชน*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *คู่มือการประเมินสมรรถนะครู*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2551). *เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติเพื่อองค์กรที่เป็นเลิศ*. กรุงเทพมหานคร: อินโนกราฟฟิค.
- สมาน อัสวภูมิ (2560). ความเป็นเลิศและการจัดการความเป็นเลิศ. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*. 16 (1), 1-5.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). *เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน-OBECQA*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). *แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.
- สุนิสา วิทยานุกรณ์. (2552). *การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศในโรงเรียนเอกชน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชชีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Astin. A. W. (1993). *Assessment for Excellence : The Philosophy and Practice of Assessment and Evaluation in Higher Education*. Phoenix. AZ : Oryx Press.
- Doherty. G. D. (1994). *Developing Quality Systems in Education*. New York: Routledge,
- Hoy. W.K. and Miskel. C. G. (2001). *Educational Administration Theory. Research and Practice*. 6th ed. Singapore: McGraw-Hill,
- NSW Government (Producer). (2017). School Excellence Framework. *Online*. Retrieved from https://education.nsw.gov.au/content/dam/main-education/teaching-andlearning/school-excellence-and-accountability/media/documents/SEF_Document_Version_2_2017_AA.pdf
- Oakland. J. (2000). *Total Quality Management : Text With Cases*. 2nd ed.. Oxford. United Kingdom: Butterworth Heinemann,
- Robbins. Stephen P. (1998). *Organization Behavior*. 8th ed. Englewood Cliffs. NJ: Prentice-Hall,
- Sallis. E. (1993). *Total Quality Management in Education*. London: KoganPage,
- The American Heritage Dictionaries. (1991). (Ed.) *System. In The American Heritage Dictionary of the English Language*. 3rd ed.. Boston: Houghton Mifflin,
- Yong Zhao. (2009, May). Comments on the Common Core Standards Initiative. *AASA Journal of Scholarship and Practice*. 6 (3), 46-54.